

Rekomendacja w sprawie statusu nauczycieli

przyjęta przez Specjalną Konferencję Międzyrządową
w sprawie statusu nauczycieli, Paryż, 5 października 1966 r.

Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury

Spis treści

	<i>Paragraf</i>
I. Definicje	1
II. Zakres stosowania	2
III. Podstawowe zasady	3-9
IV. Cele nauczania i polityki oświatowej	10
V. Przygotowanie do zawodu nauczyciela	11-30
VI. Doskonalenie zawodowe nauczycieli	31-37
VII. Zatrudnienie i kariera zawodowa	38-60
VIII. Prawa i obowiązki nauczycieli	61-84
IX. Warunki sprzyjające podnoszeniu efektywności kształcenia	85-113
X. Wynagrodzenie nauczycieli	114-124
XI. Zabezpieczenie społeczne	125-140
XII. Niedobór nauczycieli	141-145
XIII. Klauzula końcowa	146

Rekomendacja w sprawie statusu nauczycieli

przyjęta przez Specjalną Konferencję Międzyrządową w sprawie statusu nauczycieli,
Paryż, 5 października 1966

Specjalna Konferencja Międzyrządowa w sprawie statusu nauczycieli,

Przypominając, że prawo do nauki jest jednym z podstawowych praw człowieka,

Świadoma spoczywającej na Państwach odpowiedzialności w zakresie zapewnienia wszystkim obywatelom właściwej edukacji, zgodnie z artykułem 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, z artykułami 5, 7 i 10 Deklaracji Praw Dziecka oraz artykułami Deklaracji Narodów Zjednoczonych dotyczącej propagowania wśród młodzieży ideałów pokoju, wzajemnego poszanowania i zrozumienia między narodami,

Zdając sobie sprawę z konieczności rozwijania i upowszechniania kształcenia ogólnego oraz kształcenia technicznego i zawodowego z myślą o pełnym wykorzystaniu wszystkich istniejących umiejętności i zasobów intelektualnych, co jest niezbędnym warunkiem promowania wartości moralnych i kulturowych, a także stałego postępu gospodarczego i społecznego,

Uznając zasadniczą rolę nauczycieli w rozwoju edukacji oraz wagę ich udziału w rozwoju osobowości ludzkiej oraz w rozwoju współczesnego społeczeństwa,

Pragnąc zapewnić nauczycielom status odpowiedni do tej roli,

Zważywszy na dużą różnorodność systemów prawnych i praktyki które, w różnych krajach, określają struktury i organizację kształcenia,

Zważywszy także na różnorodność uregulowań stosowanych w różnych krajach w odniesieniu do nauczycieli, szczególnie w zakresie ich podporządkowania bądź nie przepisom dotyczącym służby cywilnej,

Przekonana jednakże, że mimo tych różnic, każdy kraj staje przed takimi samymi kwestiami dotyczącymi statusu nauczycieli oraz że kwestie te wymagają wdrożenia wspólnych norm i działań, których określenie jest przedmiotem niniejszej Rekomendacji,

Przyjmując do wiadomości postanowienia obowiązujących konwencji międzynarodowych mające zastosowanie do zawodu nauczyciela, a w szczególności dokumentów dotyczących podstawowych praw człowieka, takich jak Konwencja dotycząca wolności związkowej

i ochrony praw związkowych [1948], Konwencja dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych [1949], Konwencja dotycząca równego wynagrodzenia [1951], Konwencja dotycząca dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu [1958] przyjętych przez Konferencję Generalną Międzynarodowej Organizacji Pracy, a także Konwencja w sprawie walki z dyskryminacją w dziedzinie kształcenia [1960] przyjętą przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury,

Przyjmując również do wiadomości rekomendacje dotyczące różnych aspektów kształcenia oraz statusu nauczycieli szczebla podstawowego i średniego przyjęte przez Międzynarodową Konferencję do spraw oświaty publicznej zwołaną wspólnie przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury oraz Międzynarodowe Biuro Edukacji, a także rekomendację w sprawie kształcenia technicznego i zawodowego przyjętą w 1962 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury,

Pragnąc uzupełnić istniejące normy przy pomocy postanowień dotyczących problemów, które szczególnie interesują nauczycieli i zapobiegać ich niedoborowi,

Przyjmuje niniejszą Rekomendację:

I. Definicje

1. Dla celów niniejszej Rekomendacji:
 - a) wyraz „nauczyciel” oznacza wszystkie osoby, których zadaniem w szkołach jest edukacja uczniów;
 - b) wyraz „status” w odniesieniu do nauczycieli oznacza jednocześnie pozycję, jaką cieszą się oni w społeczeństwie w zależności od stopnia uznania dla ich funkcji i kompetencji, a także warunki pracy, wynagrodzenie i inne korzyści materialne, jakie odnoszą w porównaniu z innymi zawodami.

II. Zakres stosowania

2. Niniejsza Rekomendacja ma zastosowanie do wszystkich nauczycieli szkół i placówek publicznych lub prywatnych na poziomie średnim lub niższym: placówek szkolnictwa średniego pierwszego i drugiego stopnia, ogólnego, technicznego, zawodowego lub artystycznego; szkolnictwa podstawowego oraz przedszkoli.

III. Podstawowe zasady

3. Od pierwszych lat spędzonych w szkole celem edukacji winien być pełny rozwój osobowości ludzkiej oraz rozwój duchowy, moralny, społeczny, kulturalny i ekonomiczny społeczności, jak również wpajanie głębokiego szacunku dla praw człowieka i podstawowych wolności. W ramach tych wartości największą wagę należy przywiązywać do wkładu, jaki edukacja może wnieść do budowania pokoju, a także zrozumienia, tolerancji i przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami oraz wszystkimi grupami rasowymi i religijnymi.
4. Należy uznać, że postęp w nauczaniu zależy w dużym stopniu od kwalifikacji i kompetencji kadry pedagogicznej, a także od ludzkiej, pedagogicznej i zawodowej jakości każdego jej członka.
5. Status nauczycieli winien odpowiadać potrzebom w edukacji z uwzględnieniem założeń i celów do osiągnięcia w tej dziedzinie; aby te założenia i cele zostały osiągnięte, nauczyciele winni posiadać właściwy status, a zawód nauczycielski powinien być otoczony publicznym poważaniem, na jakie zasługuje.
6. Nauczanie winno być postrzegane jako zawód, którego przedstawiciele pełnią służbę publiczną; zawód ten wymaga od nauczycieli nie tylko głębokiej wiedzy i szczególnych umiejętności nabytych i utrzymywanych za cenę rygorystycznie przestrzeganego i ustawicznego kształcenia i studiów, a także

poczucia odpowiedzialności osobistej i zbiorowej, jaką ponoszą za edukację i dobro uczniów, za których są odpowiedzialni.

7. Kształcenie i zatrudnienie nauczycieli nie mogą prowadzić do żadnej formy dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne, pochodzenie narodowe czy społeczne lub warunki ekonomiczne.
8. Warunki pracy nauczycieli winny umożliwiać w najwyższym stopniu wspieranie efektywności nauczania i pozwolić nauczycielom poświęcić się całkowicie ich zadaniom zawodowym.
9. Należy uznać, że organizacje nauczycielskie mogą przyczynić się wydatnie do rozwoju edukacji, a zatem winny mieć swój udział w opracowaniu polityki oświatowej.

IV. Cele nauczania i polityki oświatowej

10. W każdym kraju należy podjąć, na ile jest to konieczne, stosowne kroki w celu określenia całościowej polityki oświatowej zgodnej z podstawowymi zasadami wskazanymi powyżej, w oparciu o wszystkie istniejące zasoby oraz kompetencje. W tym celu, właściwe władze winny brać pod uwagę skutki, jakie wynikają dla nauczycieli z następujących zasad i celów:
 - a) każde dziecko ma podstawowe prawo do korzystania ze wszystkich przywilejów edukacji; należy poświęcić stosowną uwagę dzieciom, które wymagają specjalnego podejścia pedagogicznego;
 - b) wszyscy winni mieć równe prawa do nauki bez żadnej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, religię, poglądy polityczne, pochodzenie narodowe lub społeczne czy warunki ekonomiczne;
 - c) nauczanie jest usługą o podstawowym znaczeniu dla interesu ogólnego, tak więc odpowiedzialność za nie winna spoczywać na państwie, do którego należy zapewnienie dostatecznej sieci szkół, bezpłatnej nauki w tych szkołach oraz pomoc materialna dla uczniów, którzy tego potrzebują; jednakże niniejsze postanowienie nie może być jednak interpretowane w sposób naruszający wolność rodziców i ewentualnie opiekunów do wybierania dla swoich dzieci innych szkół, niż te założone przez państwo lub w sposób, który naruszałby wolność jednostek i osób prawnych do otwierania i prowadzenia placówek szkolnych spełniających minimalne warunki dotyczące kształcenia ustanowione lub uznane przez państwo;

- d) oświata jest istotnym czynnikiem rozwoju ekonomicznego, tak więc planowanie kształcenia winno stanowić integralną część planowania gospodarczego i społecznego, którego celem jest poprawa warunków życia;
- e) edukacja jest procesem ciągłym, tak więc ścisła koordynacja pomiędzy nauczycielami różnych kategorii może poprawić zarówno jakość nauczania oferowanego wszystkim uczniom, jak i status nauczycieli;
- f) należy umożliwić swobodny dostęp do niezbyt sztywnej sieci szkół, powiązanych ze sobą w taki sposób, aby nic nie ograniczało uczniom możliwości dostępu do któregośkolwiek poziomu czy typu kształcenia;
- g) w obszarze edukacji żadne państwo nie może stawiać sobie za cel wyłącznie ilości, nie poszukując jednocześnie jakości;
- h) w obszarze edukacji planowanie i opracowanie programów winno odbywać się zarówno w perspektywie długookresowej jak i krótkookresowej; integracja społeczna dzisiejszych uczniów będzie bowiem bardziej zależała od potrzeb jutra niż od dzisiejszych wymagań;
- i) wszelkie planowanie edukacyjne powinno, na każdym etapie i w stosownym czasie, zawierać postanowienia dotyczące kształcenia i doskonalenia zawodowego dostatecznej liczby w pełni kompetentnej i wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej, znającej życie swojego narodu oraz zdolnej do nauczania w jego ojczystym języku;
- j) konieczne są koordynowane, systematyczne i ciągłe badania i działania w dziedzinie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli; winny one obejmować współpracę międzynarodową między badaczami oraz wymianę wyników badań;
- k) należy dążyć do ścisłej współpracy między właściwymi władzami i organizacjami nauczycieli, pracodawców, pracowników i rodziców, organizacjami kulturalnymi oraz instytucjami naukowymi i badawczymi w celu określenia polityki oświatowej i jej konkretnych celów;
- l) możliwość osiągnięcia celów i założeń edukacji zależy w dużej mierze od środków finansowych przyznanych na ten cel, a więc należy przewidzieć w pierwszym rzędzie w budżetach narodowych wszystkich krajów odpowiednią część dochodu narodowego na rozwój edukacji.

V. Przygotowanie do zawodu nauczyciela

Selekcja

11. Określając politykę dotyczącą dostępu przyszłych nauczycieli do kształcenia, należy kierować się koniecznością zapewnienia społeczeństwu dostatecznej liczby nauczycieli posiadających niezbędne cechy moralne, intelektualne i fizyczne, a także wymaganą wiedzę i kompetencje.
12. Odpowiadając na tę potrzebę, właściwe władze winny uczynić takie kształcenie dostatecznie atrakcyjnym i zapewnić wystarczającą ilość miejsc w odpowiednich placówkach.
13. Wejście do zawodu nauczycielskiego winno wiązać się z ukończeniem kształcenia we właściwej placówce kształcącej.
14. Dopuszczenie do kształcenia nauczycieli wymaga posiadania właściwego wykształcenia średniego oraz cech osobowościowych wymaganych od przedstawicieli zawodu nauczycielskiego.
15. Nie zmieniając ogólnych warunków dopuszczenia do kształcenia nauczycieli, należy stworzyć możliwość dopuszczenia do tego kształcenia osób, które nie spełniają wszystkich wymaganych warunków w zakresie wykształcenia, ale posiadają użyteczne doświadczenie, szczególnie techniczne i zawodowe.
16. Przyszli nauczyciele winni móc korzystać ze stypendiów lub z pomocy finansowej pozwalającej im na udział w kształceniu oraz na przyzwoity poziom życia; w miarę możliwości właściwe władze powinny starać się stworzyć system bezpłatnego kształcenia.
17. Studenci i inne osoby pragnące przygotować się do zawodu nauczyciela powinny mieć możliwość uzyskania wszelkich informacji dotyczących możliwości kształcenia, a także warunków otrzymania stypendiów i pomocy finansowej.
18. 1) Przed przyznaniem kandydatowi, który zdobył wykształcenie zawodowe za granicą, prawa do nieograniczonego lub ograniczonego wykonywania zawodu nauczyciela, należy starannie zbadać jakość tego wykształcenia.
2) Należy podjąć kroki w celu doprowadzenia do międzynarodowego uznawania tytułów dających prawo do wykonywania zawodu nauczyciela zgodnie z normami przyjętymi przez poszczególne kraje.

Programy kształcenia nauczycieli

19. Celem kształcenia nauczyciela winno być rozwijanie jego wiedzy ogólnej i kultury osobistej, zdolności pedagogicznych i wychowawczych; rozumienia zasad, według których buduje się poprawne stosunki międzyludzkie zarówno wewnątrz jak i poza granicami państwowymi; świadomości spoczywającego na nim obowiązku przyczyniania się do rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego poprzez nauczanie, a także poprzez przykład osobisty.
20. Każdy program kształcenia nauczycieli winien obejmować przede wszystkim następujące obszary:
 - a) studia ogólne;
 - b) naukę o podstawowych elementach filozofii, psychologii i socjologii wykorzystywanych w nauczaniu, a także studium teorii i historii edukacji, edukacji porównawczej, pedagogiki eksperymentalnej, administracji oświatowej oraz metodyki nauczania różnych przedmiotów;
 - c) studia z dziedziny, którą zainteresowany ma zamiar nauczać;
 - d) praktykę pedagogiczną oraz z zakresu zajęć pozaszkolnych przeprowadzoną pod kierunkiem w pełni wykwalifikowanych nauczycieli.
21. 1) Wszyscy nauczyciele winni uzyskać swoje wykształcenie ogólne, specjalistyczne i pedagogiczne na uniwersytecie lub w placówce kształcącej o porównywalnym poziomie, lub też w szkole specjalizującej się w kształceniu nauczycieli.
 - 2) Programy kształcenia mogą różnić się między sobą w pewnym zakresie stosownie do zadań, do jakich nauczyciele będą powołani w różnych typach szkół i placówek, takich jak placówki dla dzieci upośledzonych czy szkoły techniczne lub zawodowe. W tym ostatnim przypadku, mogą one obejmować praktykę w przemyśle, handlu i rolnictwie.
22. W programach kształcenia nauczycieli przygotowanie pedagogiczne może być zapewnione albo w tym samym czasie, co kształcenie ogólne lub specjalistyczne, albo też jako ich kontynuacja.
23. Zasadą ogólną powinno być, że kształcenie przyszłych nauczycieli odbywa się w pełnym wymiarze godzin, z zastrzeżeniem specjalnych przepisów pozwalających kandydatom starszym wiekiem oraz tym, którzy należą do innych wyjątkowych kategorii, uzyskać całość lub część wykształcenia w niepełnym wymiarze godzin pod warunkiem, że treści uzyskanego w ten sposób wykształcenia oraz

osiągnięty poziom będą takie same jak wykształcenia zdobytego w pełnym wymiarze godzin.

24. Należałoby zbadać, czy nie jest wskazane organizowanie kształcenia różnych kategorii nauczycieli: nauczania podstawowego, średniego, technicznego, zawodowego lub specjalnego w placówkach organicznie ze sobą powiązanych lub też w placówkach pokrewnych.

Placówki kształcenia nauczycieli

25. Wykładowcy placówek kształcenia nauczycieli winni posiadać kwalifikacje do nauczania w ich własnej dyscyplinie na poziomie porównywalnym ze szkolnictwem wyższym. Nauczyciele odpowiedzialni za przygotowanie pedagogiczne winni posiadać doświadczenie w nauczaniu i w miarę możliwości aktualizować je okresowo poprzez bezpośrednie nauczanie w szkole.
26. Należy wspierać badania i eksperymenty dotyczące edukacji i nauczania różnych przedmiotów, wyposażając placówki kształcące w niezbędne środki i urządzenia oraz ułatwiając badania prowadzone przez ich kadrę i słuchaczy. Kadra odpowiedzialna za kształcenie nauczycieli winna zapoznawać się z rezultatami badań w dziedzinach, które ją interesują i dzielić się tą wiedzą ze swoimi studentami.
27. W każdej placówce kształcenia nauczycieli, tak słuchacze jak i wykładowcy winni mieć możliwość wyrażania swoich opinii dotyczących zasad istnienia, funkcjonowania i dyscypliny placówki.
28. Placówki kształcenia nauczycieli winny przyczyniać się do rozwoju nauczania poprzez informowanie szkół o rezultatach badań i nowych metodach oraz poprzez wykorzystywanie w swojej własnej działalności doświadczeń placówek szkolnych i samych nauczycieli.
29. Do placówek kształcenia nauczycieli winno należeć samodzielne lub wspólne, albo też we współpracy z innymi instytucjami szkolnictwa wyższego lub z właściwymi władzami oświatowymi zaświadczenie, że ich słuchacze ukończyli studia z wynikiem pozytywnym.
30. Władze oświatowe, we współpracy z placówkami kształcenia nauczycieli, winny podejmować odpowiednie działania w celu zapewnienia nauczycielom, którzy ukończyli kształcenie, zatrudnienia odpowiadającego temu kształceniu, zamierzeniom tych osób, a także ich sytuacji osobistej.

VI. Doskonalenie zawodowe nauczycieli

31. Władze i nauczyciele winni uznawać wagę doskonalenia w trakcie zatrudnienia, służącego stałej poprawie jakości i treści nauczania oraz technik pedagogicznych.
32. Władze, w porozumieniu z organizacjami nauczycielskimi, winny wspierać tworzenie szerokiego systemu instytucji i usług z zakresu doskonalenia, dostępnego bezpłatnie dla wszystkich nauczycieli. Do tego systemu, który powinien oferować szeroki wybór form doskonalenia, należy włączyć placówki kształcące, instytucje naukowe i kulturalne oraz organizacje nauczycielskie. Doskonalenie powinno być organizowane szczególnie dla nauczycieli podejmujących pracę po przerwie w zatrudnieniu w zawodzie.
33. 1) Należy organizować kursy oraz podejmować inne działania umożliwiające nauczycielom podnoszenie ich kwalifikacji, zmianę lub rozszerzenie zakresu ich działalności, występowanie o awans oraz zapoznanie się na bieżąco z postępem, jaki następuje w ich dyscyplinie oraz dziedzinie nauczania, zarówno pod względem treści jak i metod.
2) Należy podjąć działania w celu udostępnienia nauczycielom książek i innych narzędzi pracy, tak aby mogli oni pogłębiać swoją wiedzę ogólną oraz kwalifikacje zawodowe.
34. Należy zachęcać nauczycieli, poprzez stwarzanie wszelkich ułatwień w tym zakresie, do udziału w kursach i korzystaniu z oferowanych możliwości w taki sposób, aby mogli czerpać z nich możliwie jak największe korzyści.
35. Władze oświatowe winny podejmować wszelkie działania w celu umożliwienia szkołom wdrażania wyników badań, którymi są zainteresowane tak w zakresie nauczanych przedmiotów jak i metod pedagogicznych.
36. Władze winny wspierać i na ile jest to możliwe pomagać nauczycielom w podejmowaniu podróży grupowych lub indywidualnych, we własnym kraju i za granicą, mających służyć ich doskonaleniu zawodowemu.
37. Działania związane z kształceniem i doskonaleniem nauczycieli winny być rozwijane i uzupełniane dzięki współpracy finansowej i technicznej na poziomie międzynarodowym lub regionalnym.

VII. Zatrudnienie i kariera zawodowa

Przyjęcie do zawodu

38. Polityka związana z naborem nauczycieli powinna być jasno określona dla każdego poziomu kształcenia, we współpracy z organizacjami nauczycielskimi; należy również opracować przepisy określające prawa i obowiązki nauczycieli.
39. Ustanowienie okresu próbnego przy podejmowaniu pracy w zawodzie nauczyciela powinno być postrzegane, tak przez nauczycieli jak i przez ich pracodawców, jako sposób zachęcenia i skutecznego wprowadzenia do zawodu osoby początkującej, jako sposób tworzenia i zachowania właściwych norm zawodowych oraz wspierania rozwoju umiejętności pedagogicznych samego nauczyciela. Czas trwania okresu próbnego powinien być znany wcześniej, natomiast kryteria jego zaliczenia winny mieć charakter ściśle zawodowy. Jeśli nauczyciel nie sprawdzi się w okresie próbnym, powinien zostać poinformowany o stawianych mu zarzutach oraz mieć prawo do ich podważenia.

Awans i promocja

40. Pod warunkiem posiadania wymaganych kwalifikacji, nauczyciele powinni mieć możliwość przechodzenia z jednego zakresu lub poziomu nauczania do innego.
41. Organizacja i struktura nauczania, a także organizacja i struktura każdej placówki szkolnej winny pozwalać nauczycielom i stwarzać im możliwości wykonywania dodatkowych funkcji pod warunkiem, że nie będą one wpływały negatywnie na jakość lub poprawność ich pracy.
42. Należy brać pod uwagę korzyści, jakie dla nauczycieli i uczniów mogą wynikać z placówek wystarczająco dużych, tak aby różne funkcje mogły zostać właściwie rozdzielone zgodnie z kwalifikacjami każdego nauczyciela.
43. W miarę możliwości należy mianować doświadczonych nauczycieli na odpowiedzialne stanowiska oświatowe takie jak: inspektor, administrator szkoły, dyrektor ds. nauczania lub inne stanowiska wiążące się ze specjalnymi uprawnieniami.
44. Promocje winny opierać się na obiektywnej ocenie kwalifikacji zainteresowanego do objęcia proponowanego stanowiska, zgodnie z kryteriami o ściśle zawodowym charakterze, określonymi we współpracy z organizacjami nauczycielskimi.

Bezpieczeństwo zatrudnienia

45. Stabilność zawodowa i bezpieczeństwo zatrudnienia są niezbędne zarówno w interesie procesu nauczania, jak i w interesie nauczyciela i powinny być gwarantowane, również w przypadku dokonywania zmian w organizacji całości lub części systemu szkolnego.
46. Nauczyciele winni być skutecznie chronieni przez arbitralnymi działaniami, których charakter mógłby naruszyć ich sytuację zawodową lub ich karierę.

Postępowanie dyscyplinarne stosowane w przypadku uchybień zawodowych

47. Środki dyscyplinarne stosowane wobec nauczycieli w przypadku uchybień zawodowych winny być jasno określone. Ewentualne ściganie i sankcje winny być podawane do wiadomości publicznej tylko na żądanie zainteresowanego nauczyciela, chyba że pociągają one za sobą zakaz wykonywania zawodu lub jeśli wymaga tego ochrona lub dobro uczniów.
48. Należy wyraźnie wskazać władze lub organy mające prawo wnioskowania i stosowania sankcji.
49. W przypadku wszczęcia postępowania dyscyplinarnego należy skonsultować się z organizacjami nauczycielskimi.
50. Każdy nauczyciel, na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego, powinien mieć zagwarantowane prawo do sprawiedliwego traktowania, a w szczególności:
 - a) prawo do pisemnego poinformowania go o stawianych zarzutach wraz z uzasadnieniem;
 - b) prawo do pełnego dostępu do dokumentów sprawy;
 - c) prawo do bronięcia się i do obrony prowadzonej przez wybranego przez siebie przedstawiciela, a także do dysponowania okresem czasu wystarczającym do przygotowania obrony;
 - d) prawo do uzyskania na piśmie informacji o decyzjach podjętych w stosunku do jego osoby oraz o ich przesłankach;
 - e) prawo do złożenia odwołania do wyraźnie wskazanych właściwych władz lub organów.
51. Władze winny zwrócić uwagę na fakt, że dyscyplina i gwarancje dyscyplinarne będą lepiej zapewnione, jeśli nauczyciele będą sądzeni przy udziale osób równych im stanowiskiem.
52. Postanowienia paragrafów od 47 do 51 nie naruszają w żaden sposób procedur wynikających z systemu prawnego danego

państwa, stosowanych w przypadku czynów podlegających prawu karnemu.

Badania lekarskie

53. Nauczyciele winni być zobowiązani do poddawania się okresowym badaniom lekarskim, które powinny być bezpłatne.

Nauczycielki posiadające rodzinę

54. Małżeństwo nie powinno przeszkadzać kobietom w uzyskaniu pracy w szkolnictwie, ani też w jej utrzymaniu. Nie powinno również wpływać negatywnie na ich płacę ani na warunki ich pracy.
55. Należy zabronić pracodawcom rozwiązywania z nauczycielką umowy o pracę z powodu ciąży lub urlopu macierzyńskiego.
56. Należy przewidzieć zapewnienie nauczycielkom posiadającym rodzinę - tam gdzie jest to wskazane - zorganizowanej opieki nad dziećmi, takiej jak żłobek czy przedszkole.
57. Należy podjąć działania umożliwiające nauczycielkom posiadającym rodzinę otrzymanie pracy w miejscu zamieszkania oraz umożliwienie obojgu małżonkom - jeśli pracują w szkolnictwie - uzyskania zatrudnienia w tej samej lub w blisko położonych placówkach.
58. Kiedy okoliczności uzasadniają takie postępowanie, nauczycielki posiadające rodzinę, które odeszły ze szkolnictwa przed osiągnięciem ustawowego wieku emerytalnego, winny być zachęcane do ponownego podjęcia pracy.

Praca w niepełnym wymiarze czasu pracy

59. Władze i szkoła winny uznać wartość pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, wykonywanej w razie potrzeby przez wykwalifikowanych nauczycieli, którzy z dowolnego powodu nie mogą pracować w pełnym wymiarze czasu pracy.
60. Nauczyciele, którzy pracują w niepełnym wymiarze czasu pracy, winni:
 - a) otrzymywać proporcjonalnie takie samo wynagrodzenie oraz móc korzystać zasadniczo z takich samych warunków zatrudnienia, co nauczyciele pracujący w pełnym wymiarze czasu pracy;
 - b) mieć te same prawa co nauczyciele pracujący w pełnym wymiarze czasu pracy, z zastrzeżeniem stosowania tych samych zasad jeśli chodzi o urlopy wypoczynkowe, zwolnienia lekarskie i urlopy macierzyńskie;
 - c) móc korzystać ze stosownej ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego, w

tym systemów emerytalnych oferowanych przez pracodawców.

VII. Prawa i obowiązki nauczycieli

Swobody zawodowe

61. W wykonywaniu swoich funkcji nauczyciele winni korzystać z przywilejów uniwersyteckich. Posiadając szczególne kwalifikacje do wskazania najważniejszych pomocy dydaktycznych i metod nauczania dla swoich uczniów, nauczyciele powinni odgrywać główną rolę w wyborze i przygotowaniu materiałów, w wyborze podręczników i stosowanych metod pedagogicznych, dokonywanym w ramach zatwierdzonych programów i przy wsparciu władz szkolnych.
62. Nauczyciele i ich organizacje winni brać udział w opracowaniu nowych programów, podręczników i pomocy naukowych.
63. Każdy system nadzoru lub kontroli winien być opracowany w taki sposób, aby zachęcać i pomagać nauczycielom w wywiązywaniu się z obowiązków zawodowych oraz aby unikać ograniczania wolności, inicjatywy i odpowiedzialności nauczycieli.
64. 1) W przypadku, kiedy praca nauczyciela ma zostać poddana bezpośredniej ocenie, ocena ta powinna być obiektywna i zostać podana do wiadomości zainteresowanego.
2) Nauczyciel winien mieć prawo do odwołania się w przypadku oceny, którą uważa za nieuzasadnioną.
65. Nauczyciele winni mieć swobodę korzystania ze wszystkich technik oceniających, które mogą uznać za przydatne w dokonywaniu oceny postępów uczniów, ale powinni czuwać nad tym, aby nie wynikała z nich żadna niesprawiedliwość wobec któregośkolwiek z uczniów.
66. Władze winny brać pod uwagę rekomendacje nauczycieli dotyczące rodzaju nauczania najbardziej odpowiedniego dla każdego ucznia, a także kierunku jego dalszej nauki.
67. Należy podjąć wszelkie starania celem wsparcia, w interesie ucznia, współpracy pomiędzy rodzicami i nauczycielami, niemniej jednak nauczyciele winni być chronieni przed każdą nadmierną lub nieuzasadnioną ingerencją rodziców w dziedzinę, które w swojej istocie wchodzi w zakres kompetencji zawodowych nauczycieli.
68. 1) Rodzice, którzy chcą poskarżyć się na placówkę szkolną lub nauczyciela winni mieć możliwość rozmowy w pierwszym rzędzie z kierującym placówką oraz z zainteresowanym nauczycielem. Każda

skarga wniesiona następnie do wyższych władz winna być sformułowana na piśmie; tekst pisma winien być przekazany do wiadomości zainteresowanego nauczyciela.

- 2) Badanie skarg winno odbywać się w taki sposób, aby zainteresowani nauczyciele mieli wszelkie możliwości obrony i aby sprawa nie została nagłośniona.
69. Zważywszy, że nauczyciele winni z najwyższą uwagą czuwać, aby ich uczniom nie zdarzały się żadne wypadki, pracodawcy nauczycieli winni chronić ich przed ryzykiem wypłacania odszkodowań w przypadku, gdy uczeń ulega wypadkowi, czy to w szkole czy w trakcie zajęć szkolnych poza budynkiem szkoły.

Obowiązki nauczycieli

70. Uznając, że status kadry nauczycielskiej zależy w dużej mierze od zachowań samych nauczycieli, oni wszyscy winni starać się we wszystkich swoich czynnościach zawodowych dochować możliwie najwyższych norm.
71. Określenie i poszanowanie norm zawodowych dotyczących nauczycieli winno być zapewnione przy wsparciu organizacji nauczycielskich.
72. Nauczyciele i organizacje nauczycielskie winni starać się ściśle współpracować z władzami w interesie uczniów, procesu kształcenia i całej społeczności.
73. Organizacje nauczycielskie winny opracować kodeksy etyczne lub kodeksy postępowania, gdyż kodeksy tego typu przyczyniają się wydatnie do zapewnienia prestiżu zawodu i wykonywania obowiązków zawodowych zgodnie z akceptowanymi zasadami.
74. Nauczyciele winni być gotowi do uczestniczenia w zajęciach pozaszkolnych w interesie uczniów i dorosłych.

Relacje pomiędzy nauczycielami a całością systemu kształcenia

75. Aby nauczyciele mogli wywiązać się ze swoich zadań, władze winny ustanowić i regularnie stosować procedurę konsultacji z organizacjami nauczycielskimi w takich kwestiach jak polityka oświatowa, organizacja szkół i wszelkie zmiany pojawiające się w szkolnictwie.
76. Władze i nauczyciele winni uznać znaczenie udziału nauczycieli, za pośrednictwem ich organizacji lub w inny sposób, w wysiłkach zmierzających do podniesienia jakości kształcenia, w badaniach pedagogicznych, a także w opracowaniu i upowszechnieniu nowych i ulepszonych metod.

77. Władze winny wspierać powstawanie i działalność zespołów studyjnych promujących, w każdej placówce lub w szerszym obszarze, współpracę nauczycieli tego samego przedmiotu oraz brać pod uwagę opinie i sugestie tych zespołów.
78. Personel administracyjny i wszelki inny personel odpowiedzialny za niektóre zadania związane z nauczaniem powinien starać się budować dobre relacje z nauczycielami, którzy winni przyjąć taką samą postawę wobec tego personelu.

Prawa nauczycieli

79. Należy zachęcać nauczycieli do udziału w życiu społecznym i publicznym w interesie samych nauczycieli, szkolnictwa oraz całego społeczeństwa.
80. Nauczyciele winni mieć możliwość korzystania ze wszystkich praw obywatelskich tak jak ogół obywateli, w tym z prawa bycia wybieranym na funkcje publiczne.
81. W przypadku, gdy funkcja publiczna zmusza nauczyciela do odejścia z zawodu, winien on zachować prawa związane ze stażem pracy oraz prawo do emerytury, a także, po wygaśnięciu mandatu, mieć możliwość powrotu do pracy na to samo lub równorzędne stanowisko.
82. Wynagrodzenie i warunki pracy nauczycieli winny być określone w drodze negocjacji między organizacjami nauczycielskimi i pracodawcami.
83. Należy opracować procedury, w formie uregulowań prawnych lub w formie porozumień między zainteresowanymi, gwarantujące nauczycielom prawo do negocjacji, za pośrednictwem ich organizacji, z pracodawcami publicznymi lub prywatnymi.
84. W celu rozwiązywania konfliktów dotyczących warunków zatrudnienia nauczycieli, które mogą pojawić się pomiędzy nimi i pracodawcami, należy stworzyć odpowiednie komisje parytetowe. W przypadku, kiedy środki i procedury ustanowione w tym celu zostaną wyczerpane lub w przypadku, gdy dojdzie do zerwania negocjacji między stronami, organizacje nauczycielskie winny mieć prawo odwołania się do innych sposobów działania, którymi zazwyczaj dysponują inne organizacje w celu obrony swoich uprawnionych interesów.

IX. Warunki sprzyjające podnoszeniu efektywności kształcenia

85. Praca nauczyciela jest na tyle wyjątkowa i użyteczna, że powinna być organizowana i wspierana w sposób pozwalający unikać wszelkich strat czasu i włożonego wysiłku.

Liczebność klas

86. Liczebność klas powinna pozwolić nauczycielowi na poświęcenie szczególnej uwagi każdemu uczniowi. Od czasu do czasu powinna istnieć możliwość zebrania uczniów w małych grupach, lub nawet spotkań indywidualnych w celu zapewnienia im na przykład zajęć wyrównawczych. Powinna również istnieć możliwość zebrania większej liczby uczniów na zajęciach z wykorzystaniem pomocy audio-wizualnych.

Personel pomocniczy

87. Aby pozwolić nauczycielom poświęcić się całkowicie ich zadaniom zawodowym, placówki szkolne winny dysponować personelem pomocniczym odpowiedzialnym za zadania nie związane z nauczaniem.

Pomoce naukowe

88. 1) Władze winny wyposażać nauczycieli i ich uczniów w nowoczesne pomoce naukowe. Pomoce te winny być traktowane nie jako zastępujące nauczyciela, ale jako pozwalające na podniesienie jakości nauczania i objęcie korzyściami płynącymi z edukacji jeszcze większej liczby uczniów.
- 2) Władze winny wspierać badania nad zastosowaniem pomocy naukowych i zachęcać nauczycieli do czynnego udziału w tych badaniach.

Czas pracy

89. Liczba godzin pracy wymaganych od nauczyciela w ciągu dnia i tygodnia winna zostać określona w porozumieniu z organizacjami nauczycielskimi.
90. Określając ilość godzin zajęć należy wziąć pod uwagę wszystkie czynniki, które determinują ilość pracy jaką wykonuje nauczyciel, takie jak:
- liczbę uczniów, którymi zajmuje się nauczyciel w ciągu dnia i w ciągu tygodnia;
 - czas jaki należy poświęcić na dobre przygotowanie zajęć i poprawę prac pisemnych;

- c) liczbę różnych zajęć prowadzonych każdego dnia;
 - d) wymagany czas, jaki nauczyciele muszą poświęcić na udział w badaniach, zajęcia pozaszkolne, nadzór nad uczniami i doradzanie im;
 - e) czas, jaki należy pozostawić nauczycielowi na informowanie rodziców i rozmowy z nimi na temat postępów uczniów.
91. Nauczyciele winni dysponować wystarczającą ilością czasu na udział w zajęciach służących ich doskonaleniu zawodowemu w trakcie trwania zatrudnienia.
92. Zajęcia pozaszkolne nauczycieli nie powinny stanowić dla nich zbyt dużego obciążenia ani przeszkadzać w wypełnianiu ich podstawowych zadań.
93. W przypadku gdy nauczyciele powoływani są do pełnienia specjalnych funkcji pedagogicznych dodatkowo poza normalnymi zajęciami, liczba godzin tych zajęć powinna zostać odpowiednio zmniejszona.

Urlopy wypoczynkowe

94. Wszyscy nauczyciele winni mieć prawo do corocznych, płatnych wakacji, w wystarczającym wymiarze czasu.

Urlopy naukowe

95. 1) Nauczyciele winni, od czasu do czasu, korzystać z urlopów naukowych całkowicie lub częściowo płatnych.
- 2) Urlopy naukowe winny być brane pod uwagę przy obliczaniu stażu pracy oraz emerytury.
- 3) W regionach odległych od centrów miejskich, określonych jako takie przez władze publiczne, nauczyciele winni częściej korzystać z urlopów naukowych.

Urlopy specjalne

96. Urlopy specjalne przyznane w ramach programów dwustronnej lub wielostronnej wymiany kulturalnej winny być dodawane do okresów pracy.
97. Nauczyciele, którzy biorą udział w realizacji programów wsparcia technicznego winni korzystać z urlopów nie tracąc w swoim kraju pochodzenia praw wynikających ze stażu pracy, możliwości awansu ani praw do emerytury. Poza tym, należy podjąć stosowne działania, aby pomóc im sprostac dodatkowym wydatkom.
98. Nauczyciele pochodzący z zagranicy winni również korzystać z urlopów w swoich krajach

pochodzenia oraz z praw wynikających ze stażu pracy i prawa do emerytury.

99. 1) Nauczyciele winni mieć możliwość, w razie potrzeby, uzyskania płatnego urlopu celem uczestniczenia w pracach swoich organizacji.
- 2) Nauczyciele winni mieć prawo do sprawowania mandatów w swoich organizacjach i korzystania w takich sytuacjach z praw podobnych do praw nauczycieli pełniących funkcje publiczne.
100. Nauczyciele winni móc korzystać z płatnych urlopów z ważnych powodów osobistych, zgodnie z ustaleniami przyjętymi przed podjęciem pracy.

Zwolnienia chorobowe i urlopy macierzyńskie

- 101.1) Nauczyciele winni mieć prawo do płatnych zwolnień chorobowych.
- 2) Ustalając okres, podczas którego wypłacana będzie całość lub część wynagrodzenia, należy wziąć pod uwagę przypadki, kiedy konieczne będzie izolowanie nauczycieli od uczniów na dłuższe okresy czasu.
102. Zaleca się stosowanie norm ustalonych przez Międzynarodową Organizację Pracy dotyczących ochrony macierzyństwa, a w szczególności stosowanie Konwencji dotyczącej ochrony macierzyństwa [1919] oraz Konwencji dotyczącej ochrony macierzyństwa (poprawionej) [1952], a także norm wymienionych w paragrafie 126 niniejszej Rekomendacji.
103. Należy zachęcać nauczycielki posiadające dzieci do pozostania w zawodzie, zezwalając im na przykład na dodatkowe bezpłatne urlopy w wymiarze do jednego roku po urodzeniu dziecka oraz zachowując dla nich stanowiska i wszystkie wynikające stąd uprawnienia.

Wymiana nauczycieli

104. Władze winny docenić korzyści, jakie wynikają, zarówno dla szkolnictwa jak i dla samych nauczycieli, z wymiany zawodowej i kulturalnej pomiędzy krajami oraz z podróży nauczycieli za granicę; powinny starać się rozwijać te możliwości oraz uwzględniać doświadczenia nabyte przez nauczycieli za granicą.
105. Nauczyciele korzystający z wymiany winni być wybierani bez żadnej dyskryminacji i nie powinni być uważani za reprezentantów jakichkolwiek poglądów politycznych.
106. Należy stworzyć nauczycielom wszelkie ułatwienia, aby mogli studiować i nauczać za granicą, gwarantując im ich stanowiska i status.

107. Należy zachęcać nauczycieli do dzielenia się ze swoimi kolegami doświadczeniami nabytymi za granicą.

Budynki szkolne

108. Budynki szkolne winny dawać gwarancje bezpieczeństwa, mieć ogólnie przyjemny wygląd i być wyposażone w funkcjonalny sposób; powinny nadawać się do prowadzenia efektywnego nauczania oraz zajęć pozaszkolnych i działalności społecznej, szczególnie w regionach rolniczych; zbudowane z trwałych materiałów i zgodnie z zasadami higieny powinny one służyć różnym zastosowaniom oraz być łatwe i tanie w utrzymaniu.

109. Władze winny czuwać nad dobrym utrzymaniem pomieszczeń szkolnych, tak aby unikać wszelkiego zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa uczniów oraz nauczycieli.

110. Jeżeli przewiduje się budowę nowych szkół, należy konsultować się z upoważnionymi przedstawicielami kadry nauczycielskiej. Jeśli przewidywana jest budowa nowych pomieszczeń lub powiększenie pomieszczeń w już istniejącej szkole, należy konsultować się z personelem kształcącym danej placówki.

Postanowienia specjalne dotyczące nauczycieli w regionach rolniczych lub odległych

111.1) W regionach odległych od centrów miejskich i określonych jako takie przez władze publiczne, należy oddać do dyspozycji nauczycieli i ich rodzin stosowne mieszkania, najlepiej nieodpłatnie lub za obniżony czynsz.

2) W krajach gdzie nauczyciele, oprócz swoich normalnych zadań, wspierają i organizują działalność społeczną, programy rozwojowe winny przewidzieć dla nauczycieli stosowne mieszkania.

112.1) W przypadku mianowania lub przeniesienia do odległego regionu, nauczyciele winni mieć możliwość otrzymania zwrotu kosztów podróży i przeprowadzki dla siebie i swojej rodziny.

2) Nauczyciele pracujący w takim regionie powinni, w razie potrzeby, korzystać ze specjalnych zniżek na podróż w celu umożliwienia im utrzymania poziomu kompetencji zawodowych.

3) W charakterze zachęty, nauczyciele przeniesieni do regionów odległych winni mieć prawo raz do roku, z okazji wakacji, do zwrotu kosztów podróży do miejsca stałego zamieszkania.

113. Każdorazowo gdy nauczyciele są zmuszeni do życia w szczególnie trudnych warunkach,

winni otrzymywać w ramach rekompensaty specjalne dodatki, które powinny być brane pod uwagę przy obliczaniu emerytury.

X. Wynagrodzenie nauczycieli

114. Pośród różnych czynników, które wchodzi w grę w przypadku oceniania statusu nauczycieli szczególną wagę należy przykładać do przyznawanego im wynagrodzenia, ponieważ zgodnie z aktualnymi tendencjami światowymi nie można zaprzeczyć, że inne czynniki, takie jak pozycja nauczycieli w społeczeństwie czy poziom uznania, jaki wiąże się z ich funkcją zależą w dużej mierze, podobnie jak w przypadku innych porównywalnych zawodów, od ich sytuacji ekonomicznej.

115. Wynagrodzenie nauczycieli powinno:

a) odpowiadać znaczeniu jakie zawód nauczyciela oraz sami nauczyciele posiadają w społeczeństwie, a także różnorodnym obowiązkom jakie spoczywają na nauczycielu od chwili jego wstąpienia do zawodu;

b) wypadać korzystnie w porównaniu z wynagrodzeniami w innych zawodach, wymagających analogicznych lub równorzędnych kwalifikacji;

c) zapewnić nauczycielom godny poziom życia dla nich samych oraz dla ich rodzin, jak również środki na podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez rozwijanie wiedzy i wzbogacanie własnej kultury;

d) uwzględniać fakt, że niektóre stanowiska wymagają większego doświadczenia i wyższych kwalifikacji oraz wiążą się z większą odpowiedzialnością.

116. Nauczyciele winni być wynagradzani na podstawie siatki płac opracowanej w porozumieniu z ich organizacjami zawodowymi. Wykwalifikowani nauczyciele w okresie próbnym lub zatrudnieni na czas określony nie powinni w żadnym razie być wynagradzani na poziomie niższym niż nauczyciele zatrudnieni na czas nieokreślony.

117. Struktura wynagrodzeń nauczycieli winna zostać opracowana w taki sposób, aby uniknąć wszelkiej niesprawiedliwości lub anomalii mogących pociągnąć za sobą tarcia pomiędzy różnymi grupami nauczycieli.

118. W przypadku, kiedy uregulowania określają maksymalną liczbę godzin nauczyciel, który w ramach swojej normalnej pracy przekracza to maksimum, powinien otrzymać dodatkowe wynagrodzenie zgodnie z zatwierdzonymi stawkami.

119. Różnice w wynagrodzeniu winny wynikać z kryteriów obiektywnych, takich jak kwalifikacje, staż pracy lub zakres

- odpowiedzialności; niemniej różnica pomiędzy najniższym i najwyższym wynagrodzeniem winna być utrzymana w rozsądnych granicach.
120. W celu ustalenia podstawowego wynagrodzenia osób odpowiedzialnych za kształcenie techniczne i zawodowe, które nie posiadają stopni uniwersyteckich, należy brać pod uwagę wartość ich wykształcenia i doświadczenia.
121. Wynagrodzenie nauczycieli winno być obliczane na bazie okresów rocznych.
- 122.1) Należy przewidzieć awans wewnątrz każdej kategorii poprzez wzrost wynagrodzenia przewidziany w regularnych odstępach czasu, najlepiej rocznych.
- 2) Progresja między najniższym i najwyższym wynagrodzeniem podstawowym nie powinna obejmować okresu dłuższego niż dziesięć do piętnastu lat.
- 3) Nauczyciele powinni otrzymywać okresowe podwyżki za pracę wykonywaną w okresie próbnym lub czasowo.
- 123.1) Siatki płac nauczycieli winny podlegać okresowej aktualizacji w celu uwzględnienia czynników takich jak wzrost kosztów utrzymania, podniesienie poziomu życia w kraju w związku ze wzrostem wydajności lub ogólny wzrost wynagrodzeń.
- 2) Tam, gdzie obowiązuje ruchoma siatka płac automatycznie indeksowana w oparciu o koszty utrzymania, wskaźnik powinien zostać określony przy współudziale organizacji nauczycielskich, a wszystkie dodatki z tytułu kosztów utrzymania winny stanowić integralną część wynagrodzenia oraz być brane pod uwagę przy obliczaniu emerytury.
124. Żaden system wynagrodzeń oparty na zasługach nie powinien być opracowany ani wdrożony bez wcześniejszego uzyskania opinii i zgody zainteresowanych organizacji nauczycielskich.

XI. Zabezpieczenie społeczne

Postanowienia ogólne

125. Wszyscy nauczyciele niezależnie od typu szkoły, w której pracują, winni mieć prawo do takiego samego lub analogicznego zabezpieczenia społecznego. Zabezpieczenie winno obejmować także studentów, którzy przygotowują się do pracy pedagogicznej, jeśli są już na stałe zatrudnieni w szkolnictwie, a także nauczycieli, którzy są zatrudnieni na okres próbny.

- 126.1) Zabezpieczenie społeczne winno chronić nauczycieli przed wszelkim ryzykiem zgodnie z Konwencją Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą zabezpieczenia społecznego (wymagania minimalne) [1952] w zakresie opieki medycznej, zasiłków chorobowych, zasiłków dla bezrobotnych i świadczeń emerytalnych, świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, dodatków rodzinnych i zasiłków macierzyńskich, świadczeń z tytułu inwalidztwa oraz dla współmałżonka pozostałego przy życiu.
- 2) Normy zabezpieczenia społecznego nauczycieli winny być co najmniej równie korzystne jak te przewidziane w stosownych dokumentach opracowanych przez Międzynarodową Organizację Pracy, a w szczególności w Konwencji dotyczącej zabezpieczeń społecznych (wymagania minimalne) [1952].
- 3) Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego winny być przyznawane nauczycielom z mocy prawa.
127. Ochrona nauczycieli w zakresie zabezpieczenia społecznego winna uwzględniać szczególne warunki ich zatrudnienia, tak jak to zostało wskazane poniżej, w paragrafach 128 do 140.

Opieka medyczna

128. W regionach gdzie opieka medyczna jest niewystarczająca, nauczyciele winni korzystać ze zwrotu kosztów podróży, jeśli są zmuszeni do wyjazdu celem uzyskania wymaganej opieki.

Zasiłki chorobowe

- 129.1) Zasiłki chorobowe powinny być wypłacane przez cały okres niezdolności do pracy pociągającej za sobą zawieszenie wynagrodzenia.
- 2) Powinny one być wypłacane począwszy od pierwszego dnia zawieszenia wynagrodzenia.
- 3) Jeśli czas wypłacania zasiłku chorobowego jest ograniczony, należy przewidzieć jego przedłużenie w sytuacjach, kiedy nauczyciele powinni być izolowani od uczniów.

Wypadki przy pracy i choroby zawodowe

130. Nauczyciele winni być chronieni przed następstwami wypadków nie tylko podczas godzin pracy wewnątrz szkoły, ale również w trakcie zajęć szkolnych organizowanych na zewnątrz.

131. Niektóre choroby zakaźne częste u dzieci powinny zostać uznane za choroby zawodowe w przypadku, kiedy zarażają się nimi nauczyciele, narażeni na infekcję z powodu kontaktu z uczniami.

Świadczenia emerytalne

132. W przypadku gdy nauczyciel zostaje przeniesiony na stanowisko podlegające innej władzy oświatowej w tym samym kraju, powinien on zachować, jeśli chodzi o emeryturę, korzyści wynikające z dotychczasowej pracy.

133. Uwzględniając uregulowania państwowe oraz w przypadku stwierdzenia niedoborów kadry, lata przepracowane przez nauczycieli, którzy kontynuują zatrudnienie pomimo nabycia praw do emerytury, powinny albo być brane pod uwagę przy obliczaniu emerytury albo umożliwić nauczycielom uzyskanie dodatkowej emerytury przyznawanej przez powołane do tego instytucje.

134. Świadczenia emerytalne powinny być ustalane w zależności od poziomu wynagrodzenia z końcowego okresu pracy w taki sposób, aby nauczyciel mógł zachować godny poziom życia.

Świadczenia z tytułu inwalidztwa

135. Świadczenia z tytułu inwalidztwa winny być wypłacane nauczycielom zmuszonym do przerwania działalności zawodowej w następstwie fizycznej lub umysłowej niezdolności do pracy. Należy przewidzieć przyznanie renty w przypadku, gdy niezdolność do pracy nie daje prawa do długoterminowego zasiłku chorobowego lub do innych świadczeń.

136. W przypadku częściowej niezdolności do pracy, to znaczy kiedy nauczyciel jest w stanie wykonywać swoją pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy, zainteresowany winien mieć prawo do częściowego świadczenia z tytułu inwalidztwa.

137.1) Świadczenia z tytułu inwalidztwa winny być ustalane w oparciu o ostatnie pobrane wynagrodzenie w taki sposób, aby nauczyciel mógł zachować godny poziom życia.

2) Nauczyciele dotknięci niezdolnością do pracy powinni mieć możliwość korzystania z opieki medycznej i z innych pokrewnych świadczeń aby powrócić do zdrowia lub przynajmniej uzyskać poprawę jego stanu; powinni również mieć możliwość korzystania z usług readaptacyjnych, przygotowujących kiedy

to jest możliwe do podjęcia poprzedniej pracy.

Świadczenia dla współmałżonka pozostałego przy życiu

138. Warunki przyznania i wysokość świadczeń dla współmałżonka pozostałego przy życiu powinny pozwolić osobom z nich korzystającym utrzymać godny poziom życia oraz zapewnić wychowanie i wykształcenie dzieci pozostających na ich utrzymaniu.

Sposoby korzystania przez nauczycieli z zabezpieczenia społecznego

139.1) Ochrona nauczycieli w zakresie zabezpieczenia społecznego winna być zapewniona w miarę możliwości w ramach systemu ogólnego stosowanego, w zależności od przypadku, w sektorze publicznym lub w sektorze prywatnym.

2) Jeżeli nie istnieje system ogólny obejmujący jeden lub kilka rodzajów ryzyka należy utworzyć, na bazie przepisów lub w inny sposób, specjalny system dla nauczycieli.

3) Tam, gdzie poziom ochrony zapewniony przez system ogólny jest niższy niż poziom przewidziany w niniejszej Rekomendacji, należy go uzupełnić poprzez stworzenie uzupełniającego systemu świadczeń.

140. Należy zbadać możliwości włączenia przedstawicieli organizacji nauczycielskich do zarządzania specjalnymi lub uzupełniającymi systemami zabezpieczenia społecznego, w tym w zakresie inwestowania środków finansowych.

XII. Niedobór nauczycieli

141.1) Należy przyjąć zasadę, że wszelkie działania podejmowane w celu przeciwstawienia się poważnym niedoborom kadry nauczycielskiej winny być uznane za działania wyjątkowe, które w żaden sposób nie naruszają ani nie są wymierzone przeciwko ustanowionym lub mającym być ustanowionymi normom zawodowym, natomiast zmniejszają do minimum ryzyko szkód dla procesu kształcenia uczniów.

2) Niektóre działania mające na celu zapobieganie niedoborom nauczycieli (takie jak zbyt liczne klasy lub przekraczająca rozsądne granice wymagana od nauczycieli liczba godzin), jako niezgodne z celami i założeniami kształcenia oraz szkodliwe dla

uczniów, winny być w trybie pilnym eliminowane przez właściwe władze.

142. W krajach rozwijających się, gdzie pilne potrzeby mogą zmuszać do przyspieszonego kształcenia nauczycieli, należy organizować jednocześnie pełne kształcenie w taki sposób, aby móc dysponować kadrą nauczycielską posiadającą wszelkie kompetencje niezbędne do kierowania i zarządzania całością szkolnictwa.

143.1) Kandydaci przyjmowani na przyspieszony cykl kształcenia winni być wybierani według tych samych kryteriów, co osoby, które mają otrzymać normalne przygotowanie, albo nawet według kryteriów ostrzejszych, tak aby byli w stanie uzupełnić swoje wykształcenie w późniejszym terminie.

2) Należy przewidzieć specjalne rozwiązania i ułatwienia, w tym płatne urlopy na studia uzupełniające, tak aby pozwolić nauczycielom, którzy uzyskali wykształcenie w trybie przyspieszonym uzupełnić ich kwalifikacje w trakcie trwania zatrudnienia.

144.1) W miarę możliwości personel niewykwalifikowany winien być

prowadzony i ściśle kontrolowany przez w pełni wykwalifikowanych nauczycieli.

2) Aby móc kontynuować pracę, zainteresowani winni zostać zobowiązani do zdobycia wymaganych kwalifikacji lub do uzupełnienia tych, które już posiadają.

145. Władze winny uznać, że poprawa sytuacji społecznej i ekonomicznej nauczycieli, ich warunków życia i pracy, warunków zatrudnienia i perspektyw kariery zawodowej stanowi najlepszy środek zaradczy na wszelkie niedobory kompetentnych i doświadczonych nauczycieli, a także sposób na przyciąganie do zawodu nauczycielskiego i zatrzymanie w nim dużej liczby w pełni wykwalifikowanych osób.

XIII. Klauzula końcowa

146. Jeżeli w niektórych dziedzinach nauczyciele korzystają z rozwiązań korzystniejszych niż te wynikające z postanowień niniejszej Rekomendacji, niniejsze postanowienia nie powinny w żadnym wypadku być przywoływane celem wycofania się z już przyznanych korzyści.